

VELDWACHTERS IN LEDEBERG (1795-1874)

Achiel Van Hecke

Het ontstaan van de Belgische politiediensten is te situeren in de periode waarin België bij Frankrijk geannexeerd was (1795-1814). Met het Franse voorbeeld voor ogen, werden in die tijd de gemeentepolitie, de burgerwacht, de rijkswacht en het leger georganiseerd. Na de bekrachtiging van de aanhechting van België bij Frankrijk op 30 september 1795 bleef de Franse wetgeving van toepassing op het Belgisch grondgebied. Zo werd de door de Franse Nationale Vergadering gestemde wet op de politiediensten van 28 september 1791 van kracht in wat nu België is. In landelijke gemeenten werden veldwachters aangesteld. In dit artikel wordt beschreven welke figuren dat waren in het toen zelfstandig geworden, maar nog bijna volledig agrarische Ledeberg aan de zuiderpoorten van Gent.

De benaming veldwachter is de officiële, letterlijke vertaling van ‘garde champêtre’, waarvan ook de populaire termen ‘champetter’ en ‘garde’ afgeleid werden. Zoals de naam laat uitschijnen was dit de politieman functionerend in landelijke gemeenten (champêtre afgeleid van champs: velden). Dit artikel beoogt enkel het schetsen van de hoofdlijnen van het veldwachterswezen in Ledeberg. Dat was een heel kleine, in de Franse Tijd (1795) zelfstandig geworden gemeente aan de zuiderpoorten van Gent (1). Vooral de moeilijkheden komen hier aan bod. Het eigenlijke functioneren van deze nieuwsoortige politielui, hun taken, dagelijkse bezigheden en hun status worden slechts zijdelings aangeraakt (2).

Een schijnbaar volledige lijst van veldwachters (afb. 1) opgemaakt in 1873 vormde de basis van het hier gepresenteerd onderzoek (2). We zullen echter zien dat de opsomming voor wat de beginperiode betreft, niet helemaal juist is. De reden daarvan is te zoeken in de onduidelijke situatie van de veldwachters in die tijd. Er werden namelijk ook gardes champêtres benoemd in andere nog overwegend ruraal gebleven zones (afb. 2) van wat in die tijd la Commune de Gand was, en nu in essentie nog steeds 9000 Gent is: op Meulestede, langs de Coupurevesten (vermoedelijk vooral Ekkerghem), buiten de Brugse

poort, Rooigem en een deel van Wondelgem, de 'faubourg' aan de Dampoort, toen Antwerpse poort genoemd, en op Gent Sint-Pieters-Aalst en -Aaigem. De veldwachter van deze laatste gebieden functioneerde ook in het aangrenzende Ledeberg. Blijkbaar verschilde de situatie van de vroegere Sint-Pieters-heerlijkheid niet zo sterk aan weerszijden van de vesten uit de jaren 1500 (nu stadsring met duidelijk herkenbare driehoekige bastioneilandjes).

*Par arrêté du 27 Juin 1874 la députation a approuvé la délibération communale
 relative à la création d'un 2e grade de garde champêtre
 1874*
LEDEBERG.

NAMES EN VOORNAMEN.	GRAAD.	DATUM VAN DE BENOEMING.	OUDERDOM OP DAT TIJDSTIP.	AANMERKINGEN.
~~Philippe, Sieber~~	~~Wacht.~~	~~15/11/1873~~	~~53~~	~~overleden~~
~~Beny, Hinc~~	~~idem~~	~~15/1/1875~~	~~54~~	~~in functie van d. Sieber. Overleden~~
~~H. Defschon, Jean~~	~~3~~	~~12/12/1875~~	~~57~~	~~Overleden~~
~~Willems, Jean Bapt.~~	~~3~~	~~12/12/1876~~	~~54~~	~~overleden te Brussel 1879~~
~~Vanbelleghem, J. B.~~	~~3~~	~~1/1/1877~~	~~51~~	~~divulsiemissie~~
~~Abelghe, L.~~	~~3~~	~~11/2/1877~~	~~59~~	~~wa pas accepté~~
~~Beny, Augustin~~	~~3~~	~~15/2/1876~~	~~30~~	~~waars. Gedeputeerde~~
~~Plag, J.~~	~~3~~	~~1/1/1877~~	~~56~~	} divisie van de gemeente afgekeurd. par arrêté du 20 ^e 1874, B. J. n. 2706 (1875)
~~Vanbelleghem, J. B.~~	~~3~~	~~1/1/1877~~	~~56~~	
Par arrêté rendu le 17 ^e 1874 la députation a approuvé la délibération relative à la création d'un 2 ^e grade de garde champêtre.				

Afb. 1. Volledige lijst met (doorschrapte) namen van Ledebergse veldwachters, afgerond in 1874, die, zoals uit de tekst blijkt, toch niet zo 'volledig' blijkt te zijn.

*Etat Seminal de Gardes Champêtres
de la ville de Gand*

<i>Noms des Gardes Champêtres</i>	<i>Encrevête où ils sont établis.</i>	<i>Sommus qui leur sont alloués par mois</i>		<i>Observations</i>
<i>Naxdenne</i>	<i>sur hameau de Naxelstede</i>	<i>50.</i>	<i>-</i>	
<i>Besens</i>	<i>pour les impôts de la commune St.</i>	<i>50.</i>	<i>.</i>	
<i>Dulle</i>	<i>faubourgs de la porte de Brugate, enghem, Aaen, Aigem</i>	<i>50.</i>	<i>.</i>	
<i>Peljes</i>	<i>faubourgs de la porte des puits, Aaen, Aigem, Aalst, Aalst, Aalst</i>	<i>50.</i>	<i>.</i>	
<i>Labereum</i>	<i>faubourg de la porte d'Amers.</i>	<i>50.</i>	<i>.</i>	
		<i>250.</i>		

Certificat véritable par le Maire de la ville de Gand

*Le 27 Janvier 1806.
Nicolas Peljes*

Afb. 2. Rurale wijken in Gent waar veldwachters benoemd werden (1806). De naam Nicolas Peljes, ook veldwachter in Ledeberg (!), als voorlaatste onderaan bij de Gentse wijken Sint-Pieters-Aalst en -Aaigem (Rijksarchief Gent).

Zelfstandig Ledeberg met een veldwachter

Ledeberg kende in de jaren 1800 een razendsnelle ontwikkeling. In 1795 kreeg het zelfstandig geworden Ledeberg de verplichting opgelegd er een veldwachter op na te houden. Een veldwachter, inderdaad: de nieuwe gemeente was immers nog grotendeels ruraal. Grote percelen zonder bebouwing, akkers en weiden, overheersen (afb. 3). De nauwe verbondenheid met Gent bracht mee dat de situatie van de eerste vernoemde veldwachter te Ledeberg verward was, op papier althans. Zo zijn sporen van diens activiteit alleen terug te vinden in het aangrenzende gedeelte van Gent: aan de Kortrijkse – en de Sint-Pieterspoort (Heuvelpoort), samen met Sint-Pieters-Aalst en -Aaigem. Ook het al of niet samenwerken met buurgemeente Gentbrugge was problematisch. En – last but not least – de recrutering verliep niet vlekkeloos. Meerdere veldwachters hielden ook herberg. Ontslagen wegens wangedrag waren niet zeldzaam.

‘Kan genoegzaam lezen en schrijven en is kloek en gezond’

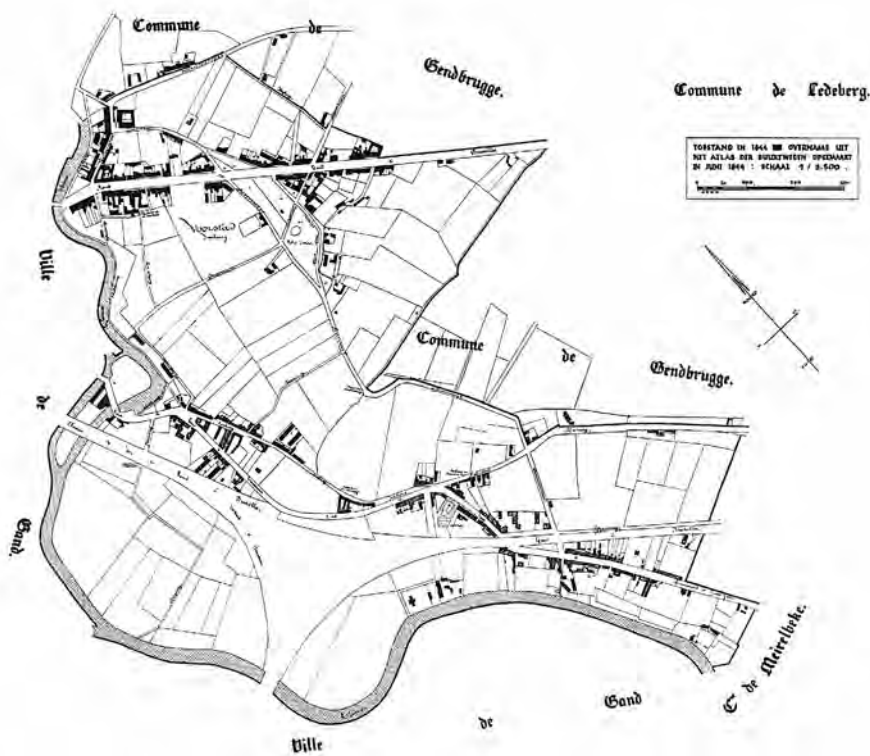
De veldwachters in Ledeberg werden in de Franse tijd gewoon op voorspraak van de burgemeester benoemd, na goedkeuring door de prefect van het departement, voorloper van de provinciegouverneur. Er werden aan de kandidaten geen hoge eisen gesteld. Het volstond blijkbaar te kunnen lezen en schrijven en een goede fysieke conditie te hebben. Uit sommige documenten blijkt dat de schrijverij bij sommige veldwachters niet altijd even vlot verliep. Sinds 1801 werd bij voorkeur kandidaten gezocht onder de voormalige militairen. Vanaf 8 april 1822 werd voorgeschreven dat voortaan bij de benoeming van een veldwachter de leeftijd, de lengte en de ‘lijfelijke gesteltenis’ moest vermeld worden en ook dat de voorgestelde personen ‘gediend’ hadden, dus hun legerdienst hadden volbracht. Zo deed Petrus Bouez dienst gedurende zes jaar en drie maanden in het zeventiende bataillon de Ligne en zou hij deelgenomen hebben aan de slag van Waterloo. Hij werd eervol ontslagen als militair en was daarna ‘pompier’ in Gent in de periode 1820-1828. Van 1 juli 1829 was hij politieagent te Gent, waar hij tot aan zijn aanstelling als veldwachter te Ledeberg nog dienst deed. ‘Kan genoegzaam lezen en schrijven en is kloek en gezond’, staat er vermeld bij de beoordelingsstaat (4).

Behoorlijk kunnen lezen en schrijven, kloek gebouwd zijn, blijken ook bij andere benoemingen als criteria gebruikt. Nadat kandidaten voor hem waren verschenen, besliste de prefect van het Scheldepartement, de als tweede gerangschikte kandidaat Jean Baptist Willems te benoemen boven de eerste door

de gemeenteraad voorgestelde, omdat deze *'a plus d'instruction que le premier'* (5). In het dossier steekt van beiden een schrijfproef: het is duidelijk dat Willems een beter en vaster handschrift heeft, duidelijk leesbaar en vlotter geschreven dan dat van zijn concurrent (6).

Veldwachter in Ledeberg en/of in Gent?

De eerste in Ledeberg vernoemde veldwachter is Nicolas Pelijes (23 februari 1799). Hij is dan 53 jaar oud (7). Niettegenstaande die vermelding van Pelijes als veldwachter vinden wij van hem nergens een spoor van enige activiteit te Ledeberg in de aangehaalde periode. Vermoedelijk dezelfde Pelijes was als veldwachter benoemd te Gent op 22 Vendémiaire Jaar 9 (14 oktober 1800) (8). Voordien was hij werkzaam te Gent als *'chef de sergeant de police'* sinds 2

Afb. 3. Ledeberg in 1844 (Atlas der Buurtwegen): enkel de zones buiten de twee poorten waren bewoond. Vooral lintbebouwing rond de twee wegen naar Brussel buiten de gelijknamige poort, later de Oude Brusselseweg en de Brusselsesteenweg en (onderaan buiten de Sint-Lievenspoort) aan de Hundelgemsesteenweg. Kaart gebaseerd op kadastralplannen. Enkel de zones met percelen en huizen (overwegend lintbebouwing) ingetekend horen bij Ledeberg

Thermidor Jaar 8 (21 juli 1800). Hij werd van deze functie ontheven om er veldwachter te worden. Hij kreeg de ‘Section des Champs’ toegewezen als dienstterrein, palend aan Ledeberg en, zoals de naam suggereert, eveneens nog bijna helemaal landelijk in die tijd (9).

Wanneer wij de handtekeningen van Pelijes vergelijken uit de periode dat hij actief was te Gent en die te Ledeberg komen wij tot de conclusie dat die bijzonder gelijkend zijn en dat het hier gaat over een en dezelfde persoon. Pelijes werd in feite pas veel later officieel benoemd te Ledeberg. Dit gebeurde op 19/10/1808 na akkoord van de prefect (afb.4).

Pierre Wille, die dus niet in het hoger vermelde register voorkomt, werd als veldwachter (en ook als herbergier) te Ledeberg vernoemd in een overlijdensakte gedateerd tweede Thermidor, jaar 5 (1797). Dat hij de eerste overlijdensakte te Ledeberg als veldwachter ondertekende, laat ons veronderstellen dat hij al (de enige) veldwachter was in die periode. Ook in een brief van 19 Nivôse jaar 6 van de Franse republiek (8/1/1798) van de gemeentelijke administratie van het kanton Oosterzele wordt Wille vermeld. Daarin wordt beslist dat voortaan nachtelijke patrouilles zullen worden ingericht om de voortdurende ‘baenstroperyen’ tegen te gaan in dit kanton. Volgens de geldende voorschriften moesten deze patrouilles worden verricht door drie, vier of vijf ‘veldwachters en gendarmes’ maar aangezien er is die periode geen gendarmes in dat kanton gelegerd waren, werd beslist deze patrouilles te laten uitvoeren door vijf groepen van veldwachters, gerekruteerd in het kanton. De veldwachters (met naam vernoemd) moesten zich bewapend naar Oudenaarde begeven ‘alwaer is hunne plaetse van vereeniging ende verzameling’. Al deze gegevens bevestigen dat Wille ononderbroken dienst deed als veldwachter sinds zijn eerste vermelding in 1797 en zeker tot het jaar 1800 (afb. 5). Er is echter geen spoor te vinden van een officiële aanstelling van Wille of van zijn ontslag als veldwachter in deze eerste periode. Hij wordt slechts officieel benoemd in 1802.

Al of niet met Gentbrugge: fusie avant la lettre?

Iedere gemeente werd verplicht er een veldwachter op na te houden, maar voor twee (of meer) kleinere dorpen van minder dan 500 inwoners mocht er een gemeenschappelijke veldwachter fungeren. Samen met de kledijvergoeding en de bewapening was de veldwachter immers een zware post op de begroting van de gemeente en zo was het uit noodzaak dat Ledeberg en Gentbrugge, rond 1800, een veldwachter deelden over hun grondgebied. Een voorstel van de prefect van het Scheldepartement om de drie gemeenten,

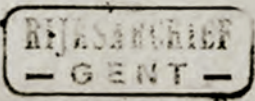

Le Maire de la commune de Ledeberg
 Vu l'arrêté de Monsieur le Préfet du
 département de l'Escaut par lequel la
 nomination d'Augustin Van de Voorde
 garde champêtre, est révoquée
 Sur le rapport de Monsieur l'adjoint
 délégué pour la police

Arrête ce qui suit

Monsieur Nicolas Pelijes est nommé garde
 champêtre de la commune de Ledeberg
 il jouira d'un traitement annuel de deux francs

Ce présent arrêté sera soumis à l'approbation
 du conseil municipal et de suite à Elle de
 Monsieur le préfet du département de l'Escaut

Fait à la Mairie de Ledeberg le
 15 octobre 1808.

  C. Sibaut

Est approuvé par le conseil municipal
 en séance du 15 octobre 1808
 J. J. De Baerle
 N. F. P. Baerle
 Nicolas Dellieur

Afb. 4. Nicolas Pelijes wordt in 1808 benoemd als veldwachter in Ledeberg, in vervanging van de afgezette Augustin Van de Voorde (Rijksarchief Gent).

Ledeberg, Gentbrugge en Heusden onder één veldwachter te plaatsen werd niet doorgevoerd. De bedoeling was in de drie gemeenten de veldwachter van Heusden het werk te laten doen. De burgemeester van Gentbrugge protesteerde op 29 Germinal jaar 9 (18/4/1801) tegen dit voorstel en meende dat dit moeilijk uitvoerbaar was omdat de twee gemeenten gescheiden zijn van Heusden door de Schelde, en er geen bruggen zijn, alleen een veer, dat 's nachts niet werkte. Hij stelt voor de veldwachter van Gentbrugge ook dienst te laten doen in Ledeberg.

In 1801 was François Van Hoorde, de veldwachter van Gentbrugge in Ledeberg en in Gentbrugge al actief, wat echter moeilijk bleek te verlopen. De prefect besliste dan op 6 Germinal jaar 10 (27/3/1802) Wille te Ledeberg te benoemen en ontheft veldwachter Van Hoorde van zijn dubbele functie (10). Hij gaat akkoord om hem voortaan alleen in Gentbrugge te laten fungeren, omdat 'hij (Van Hoorde) bij zijnen dienst voor de commune Ledebergh, geen voordeel heeft in de betaeling van zijn tractement'. De prefect had in zijn brief de wedde van Van Hoorde voorgesteld op 200 fr te Gentbrugge. De burgemeester van Gentbrugge was akkoord dat zijn veldwachter alleen dienst deed te Gentbrugge, maar verzette zich tegen de voorgestelde wedde. Samen met de gemeenteraad besliste hij: '144 fr 's jaers te betalen, gelijk hij altijd van sijne aanstellinge al heeft genoten'. Van Hoorde eindigt zijn dienst in Gentbrugge als veldwachter in 1832.

Etat Du traitement arriéré, Du au 1er de frimaire De la commune de Ledebergh arrondissement de Gand, pendant l'an huit. De la République française

Commune	nom Du Gard-champêtre	traitement annuel	mois arriérés		montant De la part de la au Gard-champ.	observations
			Depuis de . . .	jusqu'au . . .		
Ledebergh	Pierre Wille	fr 144	de novembre au 31	de fevrie au 3	fr 144	De fait que le traitement annuel de cet agent a été payé par la commune de Ledebergh pendant l'an sept. Le traitement de cet agent pour l'an huit n'a été payé que par la commune de Ledebergh pendant l'an sept. Le traitement de cet agent pour l'an huit n'a été payé que par la commune de Ledebergh pendant l'an sept.

Certifié véritable l'Etat des mois arriérés de la commune de Ledebergh de frimaire de l'an huit de la République française

Afb. 5. In het republikeinse jaar 8 (1800) bleek Pierre Wille betaald te worden als veldwachter in Ledeberg.

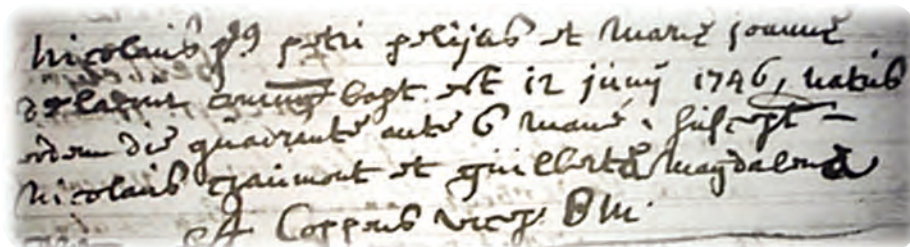

Ontslagen wegens wangedrag

Wille werd ontslagen wegens wangedrag tijdens zijn dienst. Als veldwachter was hij door de burgemeester belast met het overbrengen naar Gent van een ‘Rôle de dry centimes additionnel à la contribution foncier (grondbelastingen) de l’an 13’. Wille keerde die dag niet terug en het was slechts ‘s anderendaags in de namiddag dat hij door de burgemeester dronken werd aangetroffen in een herberg (‘cabaret’), zonder documenten of ontvangstbewijs. Hij verklaarde alles te zijn verloren.

Augustin Van de Voorde werd benoemd tot vervanger (11). Opmerkelijk is dat deze, tijdens zijn dienst als veldwachter (1805-1808), als getuige bij een aangifte bij de burgerlijke stand meestal wordt vermeld als cabaretier (herbergier) en niet als veldwachter. Slechts eenmaal staat hij opgetekend als veldwachter èn cabaretier op 4/4/1808, in een overlijdensakte. Van de Voorde werd na enkele jaren eveneens wegens wangedrag ontslagen. Uit een brief van 11 oktober 1808 van de adjoint délégué (12) aan de prefect van het Schelde-departement te Gent blijkt dat hij heeft vernomen dat (Van de Voorde) ‘est associé avec des personnes qui font des spéculations dans le commerce honteux et qu’il favorise la fraude’. Er werd een grote hoeveelheid tabak bij hem in beslag genomen en er werd proces-verbaal opgesteld. Het blijkt ook dat hij, in strijd met de dienstvoorschriften, een ‘cabaret’ zou hebben gehouden, feit dat aan de prefect ook ter kennis wordt gebracht. De prefect laat aan de burgemeester van Ledeberg op 14 oktober 1808 weten: ‘le sieur Agustin Van de Voorde, garde-champêtre Ledeberg, est révoqué des ses fonctions’ (13).

De Ledebergse gemeenteraad behandelde op 26 en 27 maart 1859 een tuchtzaak tegen veldwachter Willems waarin hij door de Nederlandse onderdaan Joseph Franssen, werd beschuldigd van het achterhouden van bepaalde stukken. Willems weigerde deze terug te geven, zelfs na een bezoek aan huis door de burgemeester (Prosper Vincent) en uitte meermaals beledigingen en bedrei-

Afb. 6. Doopakte van Nicolaus Pelijes geboren in 1746 (Stadsarchief Gent, filmrollen, geboorteregister parochie OLV Sint-Pieter).

gingen tegenover hem. Hij werd in deze gemeenteraad met eenparigheid van stemmen ontslagen. Ontslag goedgekeurd door de Provinciale overheid op 5/5/1859.

Voorbeeldig functionerend en nooit te oud

Het was niet allemaal zo slecht gesteld met de Ledebergse veldwachtersmoraal. Tijdens het onderzoek in een moordzaak in 1853 te Ledeberg (14) liet de plaatselijke garde-champêtre Willems zich opmerken door werkzaamheid en behendigheit. Dit bleek echter geen garantie te zijn voor verder goed functioneren, zoals hierboven beschreven. Bij KB 25/7/1867 kreeg veldwachter Bruyneel, samen met nog vier andere ingezetenen, een premie van 30 F als beloning voor zijn inzet in de strijd tegen de cholera-epidemie te Ledeberg in 1866. Hij kreeg speciale vermeldingen voor zijn hulp bij het overbrengen van de zieken naar het Hospice en van de lijken naar het kerkhof, het verbranden en bestrijden met kalk van alle zaken die in aanraking waren gekomen met zieke personen (15).

Afb. 7. Sterk aangegroeid huizenbestand in 1878 rond de Hundelgemsesteenweg en de Jozef Vervaeenstraat. Talrijke kleine huisjes van het zelfde type op gelijkaardige perceeltjes. De Eggermonstraat is getrokken, het Ledebergplein aangelegd en de kerk opgetrokken, maar voor de rest is de ruimte errond nog leeg. Detail van de kaart Gevaert en Vanimpe, Documentatiecentrum Streekgeschiedenis (DSMG), Begijnhof 46, Sint-Amansberg).

Garde champêtre Peleijs, Pelijes, Pelyes, Paleys, Palys..., de naam wordt in de verschillende documenten op de meest verschillende manieren geschreven, ook door hem zelf, overleed in Ledeberg op 11/8/1828. Zoals de hierbij gereproduceerde administratieve uittreksels bewijzen (afb. 1 en 6) was hij, 82 jaar oud, en nog in dienst als veldwachter. Dat men hem een pensioentje moest uitkeren met dan daarbij nog de kosten voor een nieuwe aanstelling zal wel een te hoge last zijn geweest voor de gemeente. Die hoge leeftijd blijkt toen echter geen uitzondering te zijn in dergelijke functies.

Afb. 8 (aanvullend bij afb. 7). Ook de tweede zone rond de weg naar Brussel blijkt in 1878 sterk bebouwd. Een groot grondgebied tussen de Driesstraat, enerzijds, en de Eggermontstraat, plein en kerk anderzijds, is nog quasi leeg (kaart Gevaert en Vanimpe, DSMG, detail).

Gedaan met champetters: Ledeberg krijgt stadsallures

De gemeenteraad van 11/5/1865 besliste een politiecommissariaat in te richten gezien de gemeente zich inmiddels voldoende had ontwikkeld en meer dan 5000 inwoners telde. Er werd een tweede plaats voor een veldwachter ingesteld (16). Het aantal inwoners van Ledeberg nam fors toe. Bij beslissing van de gemeenteraad van 14/9/1874 werden de beide plaatsen van garde-champêtre gesupprimeerd. Ledeberg was dan bijna volgebouwd en dus niet langer meer een gebied met een landelijk karakter. Het bevolkingsaantal steeg van 5600 (1866) tot meer dan 9000 in 1876. De verstedelijking was volledig (afb. 7 en 8). Na de opheffing van het ambt van veldwachter stelden de beide eervol ontslagen veldwachters De Ploey en De Bruyn hun kandidatuur als politieagenten te Ledeberg en in dezelfde raadszitting werden ze aangesteld. (17). Voortaan waren er geen veldwachters meer te Ledeberg.

De hierboven vermelde lijst met de namen van de veldwachters te Ledeberg (zie afb. 1) te vinden in een register in het Rijksarchief (RA) is dus onvolledig. Er is geen sprake van Wille en Van Hoorde, namen die in andere bronnen wel aangetroffen worden als veldwachters te Ledeberg.

Noten

- 1 Lijst met namen, functies, datum van benoeming en leeftijd. In de officiële documenten bij de benoeming werd aanvankelijk zelden een geboortedatum vermeld, meestal wel de leeftijd, maar soms hield men het gewoon bij de naam en voornaam, wat identificering bemoeilijkt bij opzoekingen.
- 2 Poorten mag hier letterlijk genomen worden. Hoewel de imposante stadspoorten al op bevel van Jozef II verdwenen waren, functioneerden de oude toegangen nog tot 1860 als tolpoorten. Voor Ledeberg waren het er twee: de Keizer- of Brusselsepoort en de Sint-Lievenspoort.
- 3 Over de status van veldwachters in een latere periode: Bastiaen, Ph. (2013). Meneer Champetter? Titulatuur en aanzien in het Meetjesland (1850-1900). In: Van Mensen & Dingen, jg. 11 nr. 1, p. 29-43.
- 4 Rijksarchief (RA), Archief Provincie Oost-Vlaanderen, afdeling 0-586.(fiches).
- 5 RA, Provinciaal Archief, periode 1851-1870, kaft 67/2-A-263 (Rapport sur la conduite et la manière de servir des garde-champêtres (1851) meldt als datum van benoeming 1 xbre (december) 1845, 42 jaar oud.
- 6 RA, Archiefbestand Oost-Vlaanderen, afdeling 0-441/4 – gemeenten/personeel/landelijke politie.

- 7 RA, Register I42- 9/180/1. De lijst van Ledebergse veldwachters waarin hij als eerste vermeld staat, vertoont een inktvlek die gedeeltelijk belet het jaartal van zijn benoeming te lezen. Daaronder is het cijfer 7 toch enigszins leesbaar. Aan de hand van het nog zichtbaar gedeelte van het jaartal mogen we aannemen dat hij werd benoemd op 23 Pluviôse, jaar 7 van de Franse Republiek
- 8 Stadsarchief Gent, reeks C7(1) Proces-verbalen van opeenvolgend de Mairie en het college, boek 1803, p. 7-8.
- 9 RA, Provinciaal archief OVL, Schelvedepartement H/1-4576/4. In de Franse tijd werd de indeling van het Gentse grondgebied in politiewijken doorgevoerd. De 'Section des Champs' komt overeen met Gent Sint-Pieters-Aalst en -Aaigem (Devriese, L., 2006, Van Section de l'Egalité tot 4de politiewijk. Stedelijke administratieve indeling van het Gentse grondgebied in de 19de en 20ste eeuw. In: Gandavum, jg. 11 nr. 2, p. 27-38).
- 10 RA, Provinciaal Archief O-VL Schelvedepartement H/1-3050/100.
- 11 RA, Provinciaal Archief O-VL Schelvedepartement H/1-4576/4.
- 12 Gemeentelijk Archief Ledeberg (GAL) in Stadsarchief Gent, reeks 74, register van besluiten van de burgemeester (meier) 1808-1823. Mededeling aan de bevolking van de heer burgemeester Debaut, meier van Ledeberg, 2/1/1808: Amand Louis Herman, assessor, is benoemd als adjoint van de burgemeester, officier van de burgerlijke stand, gemachtigd alle akten van de gemeente te tekenen en mag optreden in alle zaken van politie. Hij zal zitting houden "ten seyne huuse" dagelijks van 's morgens 8 uur tot 10 uur en van 2 tot 4 uur 's namiddags.
- 13 GAL/74, register met besluiten van de burgemeester (meier) 1808-1823.
- 14 Een geruchtmakende moord op 5 augustus 1853, waarbij een bankloper Adolf Van Damme brutaal werd vermoord en beroofd van een grote som geld, door een 'vriend' Leopold Lachaert. Deze laatste werd door het Hof van Assisen veroordeeld tot de doodstraf, die werd uitgevoerd te Gent op 24 december 1853 in het Spanjaardenkasteel.
- 15 GAL/1735, dienstjaarrekeningen, betalingsbevelen en bewijsstukken, dienstjaar 1842, 1e deel.
- 16 RA, Register I42-9/190/1, randvermelding op het blad in het register, bovenaan: 'Par arrêté du 27 juin 1873 la Députation a approuvé la délibération du Conseil Communal portant la création d'une 2e place de garde-champêtre'.
- 17 RA, Register I42-9/190/1: Op het blad, onderaan werd de vermelding aangebracht: par arrêté du 17 octobre 1874 la Députation a approuvé la délibération du Conseil Communal portant suppression des places.